

QISHLOQ XO'JALIGI KOOPERATSIYALARINING ROLINI MUSTAHKAMLASHDA DAVLATNING ROLI

Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich

Bank-moliya akademiyasi, ikkinchi bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu tezisda qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarining rolini mustahkamlashda davlatning ahamiyati va uning faoliyatini ta'minlashdagi o'rni tahlil qilinadi. Tezis kooperatsiyalarning klasterlar va fermerlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish, mahsulotlar ishlab chiqarishni birlashtirish va ularni bozorga chiqarishdagi foydalari haqida so'z yuritadi. Shuningdek, qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarining iqtisodiy va ijtimoiy jihatlarini hamda ularni rivojlantirishda davlat tomonidan ko'rsatiladigan qo'llab-quvvatlashni muhokama etadi. Davlatning kooperativlarni qonuniy asosda tartibga solishi, soliq imtiyozlari, grantlar va subsidiyalar bilan ta'minlashi, shuningdek, fermerlarga ta'lim va maslahat xizmatlarini taqdim etishi orqali kooperatsiyalarni yanada mustahkamlashga yordam berishi mumkin.

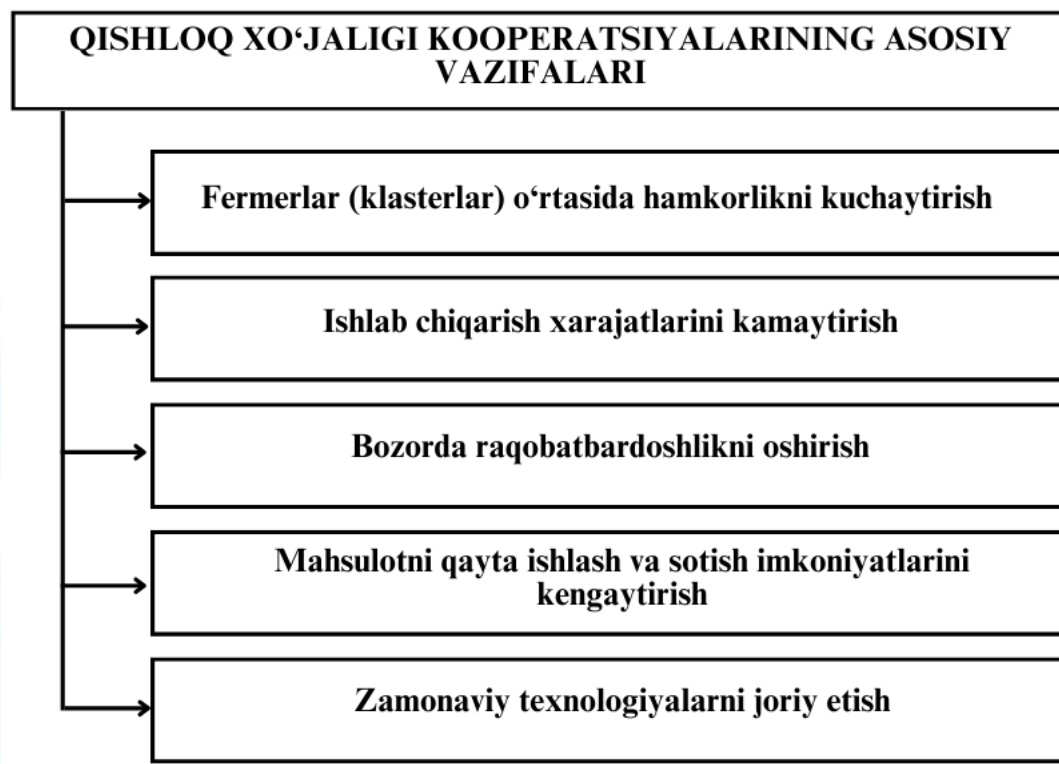
Kalit so'zlar: Qishloq xo'jaligi, kooperatsiya, davlat roli, klaster, fermerlar, hamkorlik, iqtisodiy rivojlanish, iqtisodiy o'sish, qishloq xo'jaligi kooperatsiyalari.

Qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarining rolini mustahkamlashda davlatning roli juda katta ahamiyatga ega. Kooperatsiyalar fermerlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga, mahsulotlarni birgalikda ishlab chiqarishga va ulardan foydali foydalanishga imkon yaratadi. Bunday kooperatsiyalar fermerlarga texnik, moliyaviy va ma'lumotlarga kirish imkoniyatlarini oshiradi, shu bilan birga, ularning raqobatbardoshligini yaxshilaydi. Shuningdek, qishloq xo'jaligi

kooperatsiyalari fermalarni jamlash, resurslarni tejash, katta hajmdagi mahsulotlar ishlab chiqarish va sotish orqali bozorni zabt etishga yordam beradi.

Qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarining ahamiyati mamlakat iqtisodiyotida juda muhim bo'lib, uning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat (1-rasm):

1-rasm. Qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarining asosiy vazifalari¹

Qishloq xo'jaligi kooperatsiyalari klaster va fermerlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirishga yordam beradi. Ular ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va mahsulotlarni sotishda fermerlarga qulay sharoit yaratadi. Bozorda raqobatbardosh bo'lish uchun qulay imkoniyatlar taqdim etadi va mahsulotlarni qayta ishlash hamda sotishda ko'mak beradi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi.

Davlat, o'z navbatida, qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarini rivojlantirish uchun bir qator qonuniy, iqtisodiy va moliyaviy yordamlarni taqdim etadi. Birinchi navbatda, davlat kooperativlarning qonuniy asosini yaratadi. Bu

¹ <https://eos.com> saytidagi ma'lumotlar asosida muallif tomonidan tayyorlandi

fermerlarga o'zaro hamkorlik qilishda huquqiy himoya beradi, kooperativlarning faoliyatini tartibga soladi va barcha taraflar uchun xavfsizlikni ta'minlaydi. Davlat tomonidan ishlab chiqilgan qonunlar va nizomlar fermerlarning huquqlarini himoya qilib, ularning o'zaro munosabatlarini qonuniy asosda boshqarishga imkon yaratadi. Shuningdek, davlat soliq imtiyozlari, grantlar va subsidiyalar kabi moliyaviy qo'llab-quvvatlashni taqdim etishi, fermerlarni birlashishga rag'batlantirishi mumkin. Bu yordamlar qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashga yordam beradi va yangi ishlab chiqarish imkoniyatlarini yaratadi. Bunday imtiyozlar kooperativlarga o'z faoliyatlarini kengaytirishga, yangi bozorlarni zabt etishga va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga yordam beradi.

Davlat tomonidan qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarini qo'llab-quvvatlash quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi (1-jadval):

1-jadval

**Davlat tomonidan qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarini qo'llab-
quvvatlash yo'nalishlari²**

№	Yo'nalishlar	Yo'nalishlarning ahamiyati
1	Qonunchilik bazasini takomillashtirish	Kooperativlarni rivojlantirish uchun huquqiy muhitni shakllantirish va ularning erkin faoliyat yuritishini ta'minlaydi
2	Moliyaviy ko'mak	Kooperativlarga imtiyozli kreditlar, subsidiya va grantlar taqdim etadi
3	Infratuzilmaviy yordam	Logistika, saqlash va transport tizimini rivojlantiradi
4	Ilmiy va ta'limiy ko'mak	Klasterlar va fermerlar uchun treninglar, agrar bilimlarni oshirishga qaratilgan dasturlar tashkil etadi
5	Raqamlashtirish va innovatsiyalar	Qishloq xo'jaligi kooperativlarini raqamli texnologiyalar bilan ta'minlash va zamonaviy innovatsion yechimlarni joriy etadi

² Internetdagi manbalar va ilmiy adabiyotlardagi ma'lumotlar asosida muallif tomonidan tayyorlandi

Davlat kooperatsiyalarga eksport imkoniyatlarini yaratishda ham muhim rol o'ynaydi. O'zaro hamkorlikni rivojlantirish, mahsulotlarni keng miqyosda ishlab chiqarish va ularni yangi bozorlar orqali eksport qilish qishloq xo'jaligi sohasida iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir. Kooperativlar eksport qilishda davlat tomonidan berilgan qator imtiyozlar va yordamlar orqali yangi bozorlar ochish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, davlatning eksportni qo'llab-quvvatlash siyosati, transport infratuzilmasini rivojlantirish va bojxona tizimini soddalashtirish orqali kooperatsiyalar uchun samarali tashqi savdo sharoitlarini yaratadi. Kooperatsiyalarni eksport qilishda davlatning qo'llab-quvvatlashi, ularga yangi bozorlarni zabt etishda muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini yaratadi.

Kooperatsiyalarni rivojlantirishda davlatning roli hamda mas'uliyati keng ko'lamli bo'lib, u qishloq xo'jaligi sohasidagi barqarorlikni ta'minlash va ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirishga katta hissa qo'shadi. Davlat tomonidan taqdim etilayotgan yordamlar kooperativlarga bozor talabiga mos mahsulotlar ishlab chiqarishga, ularning sifatini oshirishga, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilishga yordam beradi. Shuningdek, kooperatsiyalar orqali davlat qishloq joylaridagi ijtimoiy va iqtisodiy muammolarni hal qilishda samarali mexanizm yaratadi. Kooperatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirish orqali davlat qishloq joylarida ish o'rinlarini yaratadi, aholi turmush farovonligini oshiradi va umumiy iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi. Shuning uchun, davlat kooperatsiyalarni qo'llab-quvvatlashda faol ishtirok etishi, ularning rivojlanishini ta'minlash uchun zarur sharoitlar yaratishi lozim. Davlatning kooperatsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan siyosati nafaqat fermerlarning foydasiga, balki butun mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarini mustahkamlash davlat siyosatida muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Davlatning qo'llab-quvvatlovi kooperativlarning samarali faoliyat yuritishiga, qishloq xo'jaligi mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirishga va fermerlar daromadlarini ko'paytirishga hissa qo'shadi. Shu boisdan, qishloq xo'jaligi

kooperatsiyasini rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ortmann G., King R. (2007) "Agricultural cooperatives I: History, theory and problems", *Agrekon*, 46(1), pp. 40-68.
2. Bijman J. (2016) "The role of cooperatives in agricultural value chains", *Bulletin of Comparative Labour Relations*, 89, pp. 161-180.
3. Valentinov V. (2007) "Why are cooperatives important in agriculture? An organizational economics perspective", *Journal of Institutional Economics*, 3(1), pp. 55-69.
4. Chaddad, F. R., Cook M. L. (2004) "Understanding new cooperative models: An ownership-control rights typology", *Review of Agricultural Economics*, 26(3), pp. 348-360.
5. Корнеев Н.К. (2010). Роль сельскохозяйственных кооперативов в постсоветской аграрной реформе. Москва: Российская аграрная академия.
6. Шадрина Ю.М. (2015). Экономические механизмы сельскохозяйственных кооперативов: вызовы и возможности. Москва: Экономика.
7. Мишин В.А. (2018). Социально-экономические последствия сельскохозяйственных кооперативов в сельских районах России. Санкт-Петербург: Российский экономический обзор.
8. Абдуллаев М.К. (2016). Модели и механизмы функционирования сельскохозяйственных кооперативов в Узбекистане. Ташкент: Издательство «Ислом».
9. Давлатов О.Т. (2018). Проблемы и перспективы развития сельскохозяйственных кооперативов в Узбекистане. Ташкент: Университет экономики.

